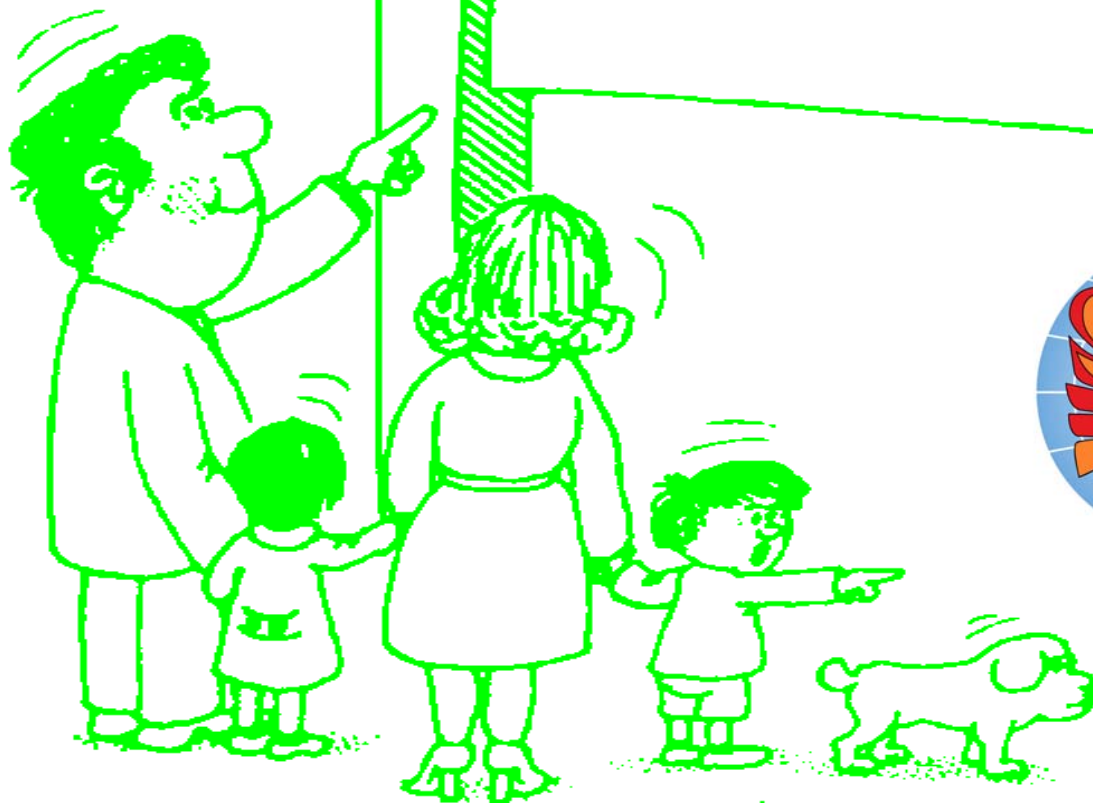

GOSEARI
AURRE EGIN
POBREZIA
GUTXITZEKO

Aurkibidea

☒ Aurkezpena	3
☒ Gaiarekin egunean jartzeko	5-8
☒ Boli Kosta - Bonduku proiektua	9-10
☒ 1. Jarduera: Janariak bizia ematen digu	11-12
☒ 1. Jarduera (fitxa)	13-14
☒ 2. Jarduera: Goseak min egiten du	15-16
☒ 2. Jarduera (Fitxa)	17
☒ 3. Jarduera: Inork goserik izan ez dezan	18-19
☒ 3. Jarduera (Fitxa)	20
☒ 4. Jarduera: Emaiezue zuek jaten	21-22
☒ Otoitza egiteko	23

Aurkezpena

PROCLADE YANAPAY Garapenerako Promozio Klaretarrak gonbidatu nahi zaitu "GOSEARI aurre egin POBREZIA gutxitzeko" kanpainan Eragile gisa aritzeko.

Duela zenbait urte, Milurtearen Garapen Helburuak (ODM), sentsibilizazio, hausnarketa eta konpromisorako ardatz bilakatu zaizkigu. Urte honetan lehenengo helburuari begiratu nahi diogu: **Muturreko pobretasuna eta gosea desagerraraztea**. Kanpaina honen bidez, gogorarazi nahi dizugu goseak, isilean, milioika pertsona hiltzen dituen errealitatea dela. Arazo honen benetako erroak, ondorio larriak eta pertsona, talde eta gizarte mailako konpromiso aukerak ezagutu nahi ditugu, gizabanako gisa gutxien gaituen errealitate hau aldatzeko.

Aurreko edizioetan bezala, Hegoaldeko ahotsak presente egongo dira zuzeneko testigantza baten bidez. Pertsona hauek leku zehatz batetik mintzatuko zaizkigu: Bondukú (Boli Kosta). Bertan, emakume talde bat anakardoak ekoizteko kooperatiba bat sustatzen ari da. Emakume hauek pixka bat ezagutzen eta euren ekimenarekin bat egiten saiatuko gara.

Zure eskuetan dagoen Gida honek lan-proposamena izan nahi du, Kanpaina hau Lehen Hezkuntzako 3-4 mailako neska-mutilen artean sustatzeko. Talde hauekin lan egiteko aukeratu dugun gaia ***Elkagai segurtasuna*** da. Baliogarria izatea nahi dugu.

Kanpainaren nondik norakoak partekatzeko eta material osagarria eskaintzeko asmoz, blog bat ireki dugu:

<http://procladeyanapay.nireblog.com>

Bertara sartzen gonbidatzen zaitugu zure hausnarketak eta lanak helarazteko (procladeyanapay@gmail.com).

Eskerrik asko zure lan solidarioagatik eta misiolaritzagatik.

PROCLADE YANAPAY
Heziketa eta Sentsibilizazio Arloa

Gaiarekin egunean jartzeko

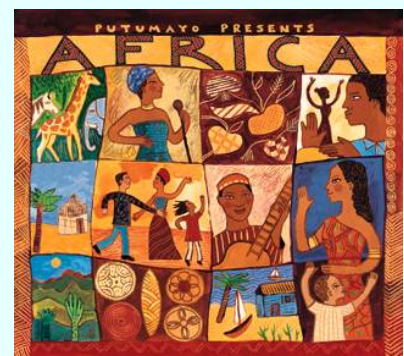

MILURTEAREN GARAPEN HELBURUAK		
1. HELBURUA:	Muturreko pobretasuna eta gosea desagerraraztea	
	1. Helmuga	2. Helmuga
	Dolar bat baino gutxiagoko diru-sarrera duten pertsonen kopurua erdira murriztea, 1990 eta 2015 bitartean.	Gosea pairatzen duten pertsonen kopurua erdira murriztea, 1990 eta 2015 bitartean.

XXI. mendean, gosea pairatzen duten pertsonak egotea ez da errealitate konponezina eta moralki ezin da onartu. Gosearen arazoa gehiago sufritzen duen kontinentea Afrika da oraindik ere. Sahara azpiko Afrikako populazioaren %33 elikatu gabe dago, eta garapen bidean dauden herrialdeetan elikatu gabeko pertsonen kopurua %17koa da. Portzentaje hau %55era igotzen da Erdialdeko Afrikan.

Pobretasunaren aurkako borroka ezin da irabazi gosea desagerrarazi gabe, hau baita pobretasunaren ondorioz latzena. Goseak gaixotasunak eta heriotza dakartza, pertsonen lan egiteko ahalmena kentzen die eta umeen heziketa-prozesua oztopatzen du. Osasun falta honek sorgin-gurpil batean kateatzen ditu pertsonak, eta belaunaldiz belaunaldi transmititzen da. Gosea, gehien bat, giza-eskubideen urraketa da.

Zoritxarrez, pobretasuna gutxitzea zuzendutako estrategia gehienek ez dute zuzenean jotzen gosearen gaia. Politika hauen arduradunek uste izan dute diru-sarrerak handitzearen eta ekonomiaren hazkundearen onurak gosea pairatzen dutenengana ailegatuko zirela. Baina desnutrizioa pobretasunaren kausa eta ondorioa da, aldi berean.

Gosean harrapaturik

Gosea duten pertsonak pobretasunean eta ezintasunean harrapaturik daude. Desnutrizio kronikoak sortzen dituen kalteak haurtzaroan hasten dira eta bizitza osoan mantentzen dira. Giza gorputzak, behar beste kaloria eta elikagai ez izatean, jarduera fisikoa gutxitzen du, eta umeen garapena gelditzen da ia. Haurdun dauden emakumeek, gosea pasatzen dutenean, pisu gutxiko umeak izaten dituzte, eta hauek, gero, hazkundearen atrofia batez eta etengabeko gaixotasunez egingo diote aurre bizitzari. Fisikoki eta mentalki ahula den belaunaldi batek gabezia ziklo hori transmitituko dio hurrengo belaunaldiari.

Goseak emakumeen emantzipazioa eragozten du

Munduko pobreen artean gehienak emakumeak eta neskatok dira. Ikerketek erakutsi dute, emakumeek formazio eta ezagutza gehiago dutenean, familiaren diru-sarrerak eta nutrizioa handitzen direla eta haur-heriotza gutxitzen dela. Hezkuntzak familia txikiagoak ere sortzen ditu. Baina emakumeek eta neskatok gizonezkoek baino aukera gutxiago dute ikasteko eta gaitzeko. Eta kultura askotan, gizonezkoek lehenago eta gehiago jaten dute, nahiz eta garapen bidean dauden herrialdeetako emakumeek lan-zamarik astunena jasaten duten. VIH/HIESak are zama handiagoa erantsi dio emakumeen zereginari. Gaixoak zaindu eta artatzeko beharrak lurrak lantzeko eta elikagaiak prestatzeko duten denbora mugatzen du. Honek familiarentzako elikadura sinpleago eta ez horren nutritibo bat dakar.

Elikagai gutxi, Ikaskuntza gutxi

Heziketa da pobretasunetik irteteko modurik fidagarrienetako bat, baina ume pobre asko ez dira inoiz eskolara joaten matrikula eta uniformeen kostua dela eta, edo familiarentzat lan egin behar dutelako. Sahara azpiko Afrikan, umeen ehuneko 50 edo 60k baino ez dute izena ematen lehen hezkuntzan. Gosea pairatzen duten eta eskolara doazen umeei zailago zaie kontzentratzea eta ikasgaiak bereganatzea. Hezkuntzaren onurez gabetzean, goseak indartzen du helduak direnean sufrituko duten pobrezia.

Lan-esku ahula: aktibo pobretua

Askotan esan ohi da pobreen aktiborik garrantzitsuenaren euren lan-indarra dela. Baina goseak hori ere murrizten du. Gorputzak energia lan bilakatzeko duen ahalmena mugatzen du gose kronikoak, pertsonak ahuldu egiten ditu eta itxaropen edo motibaziorik gabe uzten ditu. Ez da harrigarria gaizki elikatutako pertsonak lana aurkitzeko eta produktibo izateko zailtasuna edukitzea. Enplegu-emateak pentsa dezakete gosituta dauden pertsonak motelak edo alferrak direla, egiatan lozorrotuta daudenean (kaloria eta elikagai falta luzearen aurrean gorputzak duen erantzuna).

Aldaketa klimatikoa

Aldaketa klimatikoak mehatxu berriak planteatzen ditu elikadura alorrean. Honek, gehien bat, euren nekazaritza lanetarako euri ura beharrezko duten sektore ahulenei eragingo die (nekazari txikiei eta artzain nomaden komunitateei). Ikerketek modu fidagarrian aurreikusten dute Afrikako 55 edo 65 milioi pertsona gehiago izan daitezkeela gosearen biktima 2080an, tenperatura globala ia 2,5°C areagotzeagatik.

Iparraldeko gobernuek bikoiztu behar dituzte euren esfortzuak negutegi efektua sortzen duten gasen isurketak gutxitzeko, eta Afrika aldaketa klimatikora egokitzeko programak finantzatu beharko lituzkete. Halaber, Afrikako gobernuek ere lurzorua degradazioa gelditzeko neurriak areagotu behar dituzte, hauxe delako aldaketa klimatikoa errazten duten faktoretako bat.

Gatazka armatuak

Deigarriena da gatazka armatuek Afrikan duten eragina. Hauek dira kontinenteak pairatzen dituen elikadura krisi gehienek sorburua. Elikadura-larrialdi luzea pairatu duten aberrietan, gudak edo barne borrokek funtsezko erantzukizuna izan dute. Afrikako gobernuek euren populazioa babesteko ardura duten arren, behin eta berriro ahazten dute behar hori, Ugandako iparraldean ikusi ahal izan den bezala, eta kasu batzuetan, biolentziaren konplizeak dira, Darfur-en gertatu den bezala.

Afrikak pairatzen dituen elikadura-krisien erdian baino gehiagotan gatazka armatuek eta, horien ondorioz, milioika pertsona lekualdatu behar izateak duten garrantzia ikusita, behar beharrezkoa da bakea berehala ekartzeko neurriak hartzea.

Behar larrietarako laguntza

Azken urteotan, Afrikari ematen zaion behar larrietarako laguntza areagotu da eta honek bizi ugari salbatzen lagundu du. Hala ere, laguntza txikiegia izaten da maiz, beranduegi ailegatzen da eta zabaltzeko orduan desoreka handiak daude. Askotan, giza laguntzarentzat aukeratzen den uneak eta kopuruak interes politikoekin eta komunikabideetan sortutako arretarekin zerikusi handiagoa daukate giza beharren balorazio objektibo batekin baino.

Gainera, laguntza motak desegokia izaten jarraitzen du. Ez da positiboa Nazio Batuek zabaltzen duten laguntzaren %70 garatutako herrialdeetatik datozen produktuak izatea. Elikadura-laguntza ezin daiteke izan herrialde aberatsetako nekazariak laguntzeko instrumentua. Gosea pobretasunagatik elikagaiak ezin hartzearen ondorioa denean eta ez elikagaien urritasunagatik, dirutan emandako laguntza, bizimodua berreskuratzeko neurriekin batera, erantzun egokiagoa, arinagoa eta merkeagoa izan daiteke.

Iruzurretik ateratzea: populazioa elikatzea pobretasuna murrizteko

Goseak horrenbeste eragin hondatzaile baldin baditu gizartean, zergatik gobernuek ez diote arazo honi lehentasuna ematen? Erantzun bat izan daiteke herrialdeak guztiz estututa daudela arazo multzo batekin, eta premiazkoenak konpontzen saiatzen direla. Goseteek arreta ekartzen dute, gose kronikoak, ordea, "ikusezin" izaten jarraitzen du. Honetaz gainera, munduak hainbeste emaitza on izan ditu elikagaiak sortzen ezen erabakiak hartu behar dituzten arduradun batzuek ezer ez dela egin behar uste izan baitute. Horregatik, elikadura-segurtasunaren alorrean helburu espezifiko batzuk ezarri beharrean, irizpide tradizionalak onartu eta hazkunde ekonomikoan zentratzen dira, horren ondorioz gosea murriztuko dela pentsatuz.

Baina pobretasuna gosearen kausa dela jakinda ere, gero eta argiago azaltzen ari da kontrakoa ere egia dela. Goseak pobretasuna sortu eta indartzen du. Pobretasuna modu eraginkorrean murrizteko, herrialde bateko populazioak, oroz gain, elikagai nahikoa izan behar du.

Populazioak gizartean parte hartzeko eta indartsu egoteko behar diren elikagaiak lortzen dituenean, produktibitatea areagotzen da, merkatuak zabaltzen dira eta pobretasuna murrizten da. Nutrizio hobea batek eragin zuzena dauka hazkunde ekonomikoan, lan-eskua hobetzen delako eta, zeharka, bizi-itxaropena luzeagoa delako eta osasuna hobetzen delako.

Akats bat zuzentzea

Honek ez du esan nahi gosearen aurka borrokatzeko garrantzia ekonomikoa dela soilik. Arrazoi nagusia morala da: planetako biztanle guztiek nahikoa elikagai izateko funtsezko eskubidea daukate. Nazioarteko zuzenbideak horrela aitortzen du, Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Itunean ezartzen den legez. Honek estatuak behartzen ditu behar diren neurriak hartzen, beharrezko baliabideak erabiliz, elikagaiak izateko denok dugun eskubidea mailaka bete ahal izateko. Itun honek azpimarratzen du ingurumen bat sortzeko duen garrantzia, gizabanakoek kontsumitzeko elikagaiak salerosi edo ekoizteko. Baina posible ez denean, Estatuak ardura juridiko eta morala dauka haiei laguntzeko, nazioarteko laguntzarekin beharrezkoa balitz.

**Gure aiton-amonei goseak errukia eta karitatea eragin ahal zien,
baina ez zien larritasunik sortzen, haientzat naturala eta sailhestezina zelako.**

**Guri, ordea, kendu daitekeen zerbait dela erakutsi digute,
eta horregatik harritu, haserretu eta asaldatu egin behar dugu.**

José Luis Sampedro, Ekonomia Egituran katedraduna

BOLI KOSTA

✓ Côte d'Ivoire edo Boli Kosta (Izen ofiziala: République de Côte d'Ivoire), Afrika mendebaldean kokatutako herrialdea da. Liberia, Ginea, Mali, Faso, Ghana eta Gineako Golkoarekin dauzka mugak.

✓ Frantziako kolonia ohia, 1960an lortu zuen independentzia. Hiriburu ofiziala Yamoussoukro da, nahiz eta Abidjan hiriburu ekonomikoa den eta diplomazia-ordetzkaritza guztiak bertan dauden.

✓ Azken urteotan (2002-2007) guda zibila pairatu du.

✓ 18.000.000 biztanle ditu. Bizi-itxaropena 49 urtekoa da. Emakume

bakoitzeko seme-alaben kopurua 4,43koa da. Populazioaren %50,9 alfabetatua dago Populazioaren % 9 VIH (HIES) birusarekin kutsatuta dagoela kalkulatzen da.

✓ Herrialdean 65 bat hizkuntza mintzatzen dira. Entzunenetako bat dioula da.

✓ Euren laborantzarik garrantzitsuenak kafea eta kakaoa dira.

✓ Independentzia garaitik Frantziarekin lotura hurbilak mantenduz, esportaziorako nekazaritzaren dibertsifikazioarekin eta atzerriko inbertsioaren pizgarriarekin, Afrikako herrialde tropikaletako aberatsenetakoa bilakatu da. Hala ere, azken urteotan lehia handiago batek eta merkatu globalean euren laborantzen prezioek jasan duten jaitsierak eragin handia izan dute herrialdean.

✓ Populazio gehiena kristaua eta animista da.

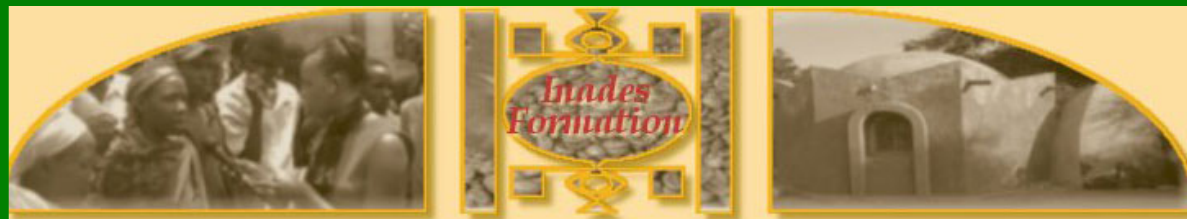
Guda zibila Boli Kostan

Boli Kostako guda zibila 2002ko irailean hasi zen eta 2007an bukatu, talde biak batu zirenean, eta beti bezala, herrialdeko biztanleek jasan zituzten ondorioak.

Milaka pertsonak ihes egin zuten Boli Kostatik inguruko herrialdeetara gobernuaren eta matxinoen arteko liskarrak hasi zirenean. Geroago, haietako batzuk bueltatu ziren, baina 15.000 inguru Ginean eta Liberialan geratu ziren. Antza denez, Liberialan bakarrik 12.000 bat errefuxiatu dago, haietako asko herrialde horretako zenbait herritan integratuta. Beste batzuek, berriz, herrialdeko hiriburura (Monrovia) ailegatu dira.

Boli Kostako guda zibilak osasun-programak geldiarazi ditu matxinoen zonaldeetan, eta HIESaren aurkako tratamenduak ere bai, populazioaren %9 VIH probatan positibo ematen duen herrialde honetan.

- ✓ INADES FORMATION Afrikako GKE bat da, eta 10 herrialdeetan lan egiten du: Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Kongo E.D., Boli Kosta, Kenya, Rwanda, Tanzania, Txad eta Togo.
- ✓ Haren helburua nekazaritzako populazioaren garapen sozial eta ekonomikoaren alde lan egitea da, gizarteko parte hartze libre eta arduratsua sustatuz.
- ✓ Ondoko egitasmoak garatzen ditu: nekazaritza eta abeltzaintza, elikadura-segurtasuna, formazioa, alfabetatzea, komunitateen antolakuntza eta garapena,...

BONDUKU PROIEKTUA

Anakardoak ekaritzeko kooperatiba

Zanzan eskualdean (herrialdearen ipar-ekialdean, Sahel inguruan), beti izan da zonalde pobrea nekazaritzari dagokionez. Azken urteotan ikusi da bere baldintza klimatikoak onak direla **anakardoak landatzeko**. Produktu honek elikadura-balio handia dauka eta gero eta eskatuagoa da tokian eta esportatzeko.

Egitasmo honen asmoak hurrengoak dira:

1. COPABO (Bonduku Nekazaritza Produktoreak) kooperatibako emakumeak **teknikoki formatzea**, anakardoak zuritu eta egokitzeko teknika zailetan.
2. **Bizitza asoziatibo eta kooperatiboari buruzko formazioa** ematea herri hauetako emakumeen elkarrekin funtzionamendu ona bermatzeko.
3. Hiru autoklabe (anakardoak egosteko), eskuz zuritzeko makinak eta lehortzeko labeak **erostea**.

Egitasmo honen bidez **kalitatezko produktu finala** lortu nahi da, Europako **Bidezko Merkataritzako kanalen** bidez komertzializatu ahal izateko.

1. Jarduera: Janariak bizia ematen digu

HELBURUAK

1. Haurrak ohartaraztea elikadura ona izatea oso garrantzitsua dela osasuntsu eta zoriontsu bizitzeko.
2. Haurrak kontzientziaztea kontsumitzen ditugun elikagaiak lortzeko egiten den prozesuaz eta prozesu horretan eragina duten faktoreez.
3. Elikagaien segurtasuntzat zer ulertzen dugun zehaztea.

EDUKIAK

1. Bizitza osasuntsua eta zorionsua izateko beharrazkoa da egunero jatea, janaria orekatua izatea eta elikagia desberdinak hartzea (koipeak, proteinak, karbohidratoak,...)
2. Elikadura onak osasuntsu egotea eta bizitza normala egitea bermatzen ditu.
3. Elikagaiak kontsumi ditzagun gure mahaira iristeko, prozesu luzea dago. Adibidez, barazkien eta lekaleen kasuan, lurra prestatu behar da, haziak ereini, garralatu, saltzeko eta biltegitratzeko prestatu, saltzeko dendetara eta azalera handietara bidali eta sukaldean prestatu. Prozesu luzea da, eta horretan, hainbat faktorek hartzen dute parte: klima egokiak, garraiobideek, ekoizpen-bideek, familia-ekonomiak...
4. Elikagaien segurtasuna dagoela esateko, hiru faktore bete behar dira: *erabilgarritasuna* (haziak landatzeko lurra izatea), *irisgarritasuna* (landatutako produktuak garraiatzeko bideak izatea) eta *erabilera* (behar bezala —kantitatez eta kalitatez— kontsumitu ahal izateko baliabideak izatea).
5. Esan dezakegu iparraldeko herrialdeetan elikagaien segurtasuna bermatuta dagoela. Hori dela-eta, eskura ditugun elikagaiak ondo aprobetxatu behar ditugu (denetarik jan, janaria ez bota...), bizimodu osasuntsua izateko.
6. Osasuntsu bagaude, gure adineko jarduerak egin ditzakegu: ikasi, jolastu, kirola egin...

LAN EGITEKO PROPOSAMENA

1. Hurrei eskatuko diegu egunero baserriko zer elikagai (barazkiak, lekaleak, fruta...) jaten duten esateko. Elikagaien zerrenda bat egingo dugu. Gogorraziko diegu zenbait elikagai, nahiz eta "zuzenean" baserriatik ez etorri (hala nola, ogia), labore batetik lortzen direla.
2. Berba egingo dugu taldeko hurrekin:
  - ✓ Non erosten ditugu jaten ditugun barazkiak eta frutak? (Denda, supermerkatua...)
  - ✓ Nola iritsi dira haraino? Zer bidetatik iritsi dira (baratzea, lantegia, biltegia, etab.)?
3. Hurrek Lan Fitxako ariketa egingo dute. Tomatea aukeratuko dugu. Haren ekoizpen-prozesuko etapa guztiak antolatuko ditugu, etapa bakoitzari zenbaki bat jarritz (lurra prestatzea tomatea landatzeko, tomatea kontsumitzea...). Egindakoaren bateratze-lana egingo dugu, hurrak ohar daitezten kontsumitzen ditugun elikagaiak —kasu honetan, tomate bat— ekoizteko lan handia dagoela.
4. Hurrek Lan Fitxako ariketa egingo dute. Ariketa horretan, antolatuta azaltzen dira etapak, eta etapen artean bete gabe dagoen lauki batean, etapa batetik bestera pasatzean zer faktorek eragiten duten idatzi beharko dute (zerrenda batean, hainbat faktore aurkituko dituzte).
5. Ondorioak.

JARDUERA OSAGARRIAK

1. **Aprender a comer sano (Elikagai osasungarriak hartzen ikastea)** jolasean jolas gaitzke. Interneten dago, helbide honetan: (https://www.educalia.org/externs/ali03/s/index_main.html). Jolas horretan, osasuntsu egoteko egunero, astero eta noizean behin zer elikagai jan behar ditugun aukeratu behar dute hurrek. <http://www.xtec.es/escola/tastam/> web orrian, elikadurarekin lotutako ordenagailu-jolas gehiago aurkituko ditugu.

1. Jarduera: Janariak bizia ematen digu

HONAKO TOMATE HAUEK PAUSU BATZUK EMAN BEHAR DITUZTE GURE PLATERRARA IRITSI ARTE.
ORDENATU PAUSU HORIEK ZENBAKI BAT (1 etik 8ra) IDATZIZ.

Tomateak baserritik hirira eramatea.

Landarea ureztatzea, belar gaiztoak kentzea.

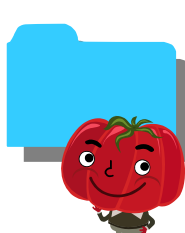
Baratzeko tomateak biltzea.

Tomateak apalategietan jartzea, jendeak eros ditzan.

Jendeak tomateak erostea.

Tomateak garbitzea, xerratan moztea, olio-pixka bat jartzea.

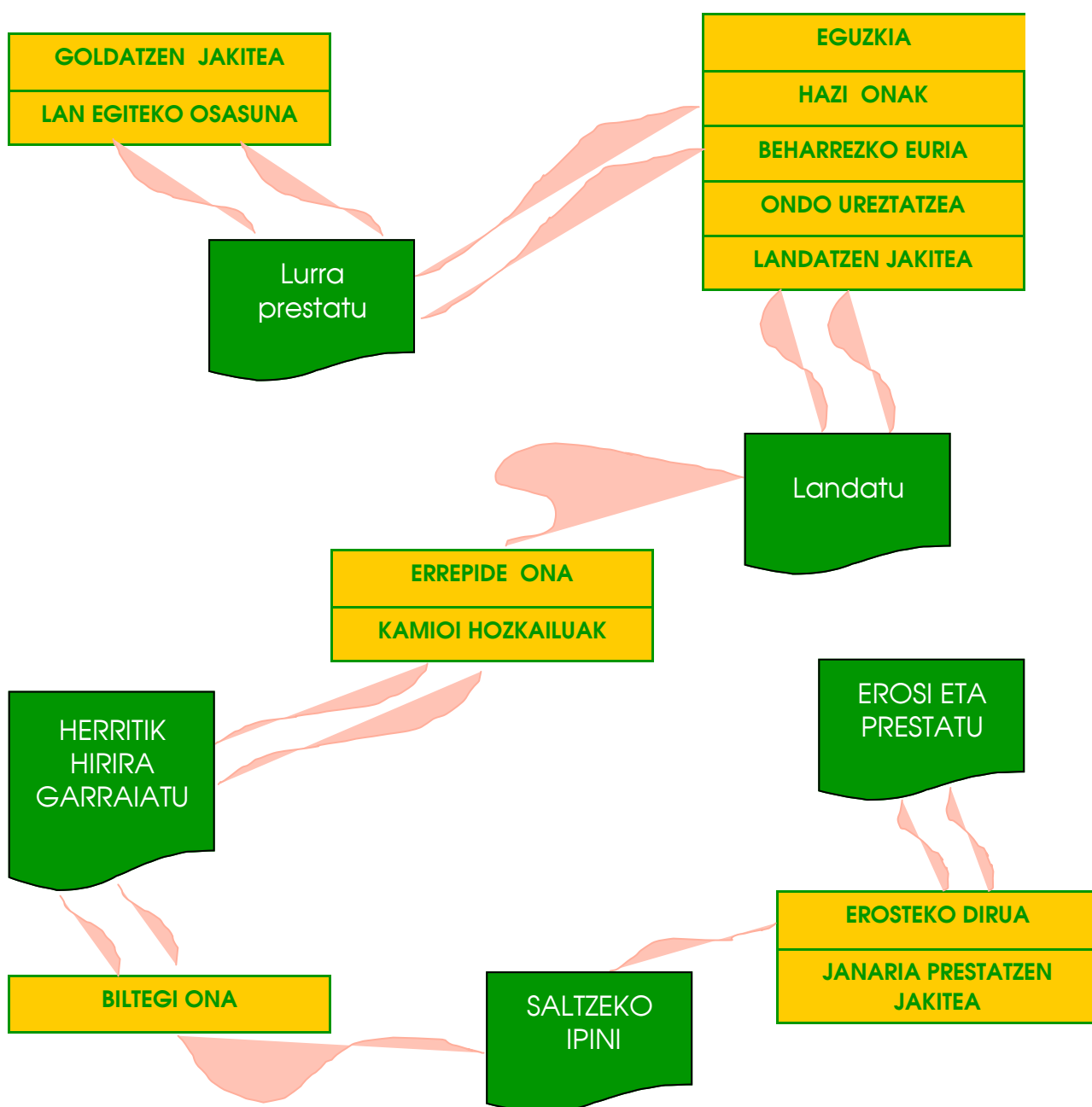
Lurra ereiteko prestatzea.

Tomateak kaxatan sartzea, dendara eramateko.

IDATZI FAKTOREA HAUEK DAGOZKIEN ETAPEN ARTEAN

BILTEGI ONA	ONDO UREZTATZEA	JANARIA PRESTATZEN JAKITEA	GOLDATZEN JAKITEA
LANDATZEN JAKITEA	EGUZKIA	LAN EGITEKO OSASUNA	HAZI ONAK
KAMIOI HOZKAILUAK	ERREPIDE ONA	EROSTEKO DIRUA	BEHARREZKO EURIA

2. Jarduera: Goseak min egiten du

HELBURUAK

1. Afrikako neska-mutilak nola bizi diren ezagutzeko kontinente horretara hurbiltzea.
2. Afrikan elikagaien segurtasuna eragozten duten faktoreetako batzuen berri izatea.
3. Afrikan gosea eragiten duten kausetako batzuk zein diren jakitea.
4. Eskura dugun janaria aintzat hartzen eta zaintzen ikastea.

EDUKIAK

1. Afrika kontinente handia da (denetan handiena) eta 53 herrialde ditu.
2. Afrikako kontinentean, hainbat kultura daude, eta 1.000 hizkuntza baino gehiago.
3. Afrikako kontinentearen arazorik larrienetako bat gosea da. Izan ere, milioika lagun hiltzen dira gosearen gosez.
4. Afrikako gosearen kausa nagusiak hauek dira: Lehorteak, gerrak, gaixotasun hilgarriak (haurrak umezurtz geratzen dira, eta ez dago haien ardura hartuko duen inor), landatzen dituzten elikagaiak garraiatzeko errepiderik eza, elikagaiak kontserbatzeko baliabiderik eza... Eragile horien guztien ondorioz, elikagaien ekoizpen-prozesuak huts egiten du; berbarako, euririk egiten ez badu, uzta hondatu egiten da, eta bideak txarrak badira, ekoiztutako elikagaiak usteldu egiten dira.
5. Hegoaldeko herrialdeetan, elikagaien segurtasuna ez dago bermatuta; hori dela-eta, pertsona asko eta asko hiltzen dira gosearen gosez.
6. Goseak desnutrizioa eragiten du. Desnutrizioa duen pertsona baten organismoak, azkenean, ez du janaria onartzen, eta horren ondorioz, hil egiten da.
7. Pobreziak gosea eragiten du, eta goseak, pobrezia gehiago. Sorgin-gurpil bat da. Gurpil hori hausteko moduetako bat gosea prebenitzea da: goseari aurre egiteko proiektuak martxan jartzea.

LAN EGITEKO PROPOSAMENA

1. Munduko mapan, Afrikako kontinentea non dagoen aurkituko dugu. Afrikaren zenbait ezaugarri aztertuko ditugu hurrekin batera: tamaina, inguratzen duten itsasoak, osatzen duten herrialdeak...
2. Hurrekin hitz egingo dugu:
  - ✓ Zer dakigu Afrikaz eta hango jendeaz?
  - ✓ Zertan da Afrika aberatsa? Eta zertan da pobrea?
  - ✓ Zein dira Afrikako arazo nagusiak?
3. Mariama Sierra Leonako neskatila bat da. Gutun bat idatzi du bere herrialdeko bizimodua nolako den kontatzeko. Mariamaren gutuna irakurriko dugu.
4. Hurrekin hitz egingo dugu:
  - ✓ Zer informazio jaso dugu Mariamaren gutunaren bidez? Zer ikasi dugu?
  - ✓ Erraza da Sierra Leonan lurrian landareak landatzea? Zer-nolako arazoak dituzte?
  - ✓ Zer ondorio izan ditu han izandako gerrak?
  - ✓ Bizimodu horrekin, elikagaien segurtasuna berma daiteke?
  - ✓ Zer ondorio ditu herrialde bateko biztanleentzat elikagaiak eskuratzea bermatuta ez izateak?
  - ✓ Zer deritzozue martxan jarriko duten ekimena (arroza landatzea)? Lagun dezake Mariamaren herrixkako elikadura hobetzen?
  - ✓ Mariama hemen izango balitz, zer esango genioke?
5. Ondorioak.

2. Jarduera: Goseak min egiten du

Sierra Leonatik bidalitako gutuna

Lagun maiteok,

Mariama dut izena, eta Sierra Leonatik idazten dizuet. Sierra Leona Afrikako herrialde txikia da. Espero dut kontatuko dizkizuedan gauzak gustatuko zaizkizuela.

Nire herrialdeko hiriburua Freetown da. Sierra Leonako mendebaldea Ozeano Atlantikoak bustitzen du. Klima tropikala dugu; euriak maiatzean hasten dira, eta abendura bitartean irauten dute. Sierra Leonako hizkuntza ingelesa da, baina gehienok bertako beste hizkuntza batzuek mintzatzen gara.

Duela urte batzuk, gerra piztu zen nire herrialdean. Pertsona asko hil ziren, eta beste batzuek beren etxeak utzi behar izan zituzten. Herrialdea txiki-txiki eginda geratu zen, eta orain, apurka-apurka, aurrera egiten ahalegintzen gara. Esan behar dizuet Sierra Leona, zoritxarrez, munduko herrialderik txiroena dela.

Etxean, ama eta biok bizi gara. Aita gerrillariak hil zuten, eta anaia nagusiak beste leku batzuetara joan dira lan bila. Batek taxi bat eramaten du hirian, eta besteak diamante-meatze batean egiten du lan. Askok egin behar dute lan, eta hori dela-eta, oso gutxitan ikusten ditugu.

Gerraz geroztik, ama oso triste dago. Aita hil zenez, amak egin behar ditu etxeko eta soroko lan guztiak; ahal dudanean lagundu egiten diot, baina horretarako, egun batzuetan ez noa eskolara. Aurten, oso kezkatuta dago uztarekin. Iaz, euri gutxi egin zuen, eta uzta oso eskasa izan zen; eta badirudi aurten gauza bera gertatuko dela. Zer jango dugu?

Adamak, gure auzokoak, bera ere txarto pasatzen ari dela esaten dio amari. Adama mendira joaten da mango basatiak eta papaiak biltzera; sasoi honetan, asko biltzen ditu, saltzeko eta diru-apur bat lortzeko. Niri asko gustatzen zaizkit, eta beti oparitzen dit bat edo bat, etxera datorrenean. Tamalez, ez du fruta horiek non gorde, eta ezin ditu hirira eraman bertan saltzeko, bidea oso egoera txarren dagoelako eta bidaiatzea oso arriskutsua delako.

Hala ere, arazoak arazo, ez dugu itxaropena galtzen. Iaz, gure herrixkako buruzagiak gobernuaren laguntza bat lortu du arroza ereiteko. Haziak eman dizkigute eta haien landatzen lagunduko digute. Seguru asko, horri esker, janari-pixka bat gehiago izango dugu, eta hobetu elikatuko gara.

Beno, utzi egin behar zaituztet, lagunak ditut-eta zain. Gaur, irakaslea iritsiko da herrixkara, eta eskolako neska eta mutil guztiok ongiatorri-festa bat prestatu dugu.

Ez ahaztu gurekin.

Agur bero bat.

Mariama

3. Jarduera: Inork goserik izan ez dezan

HELBURUAK

1. Hurrei Boli Kostako errealitatearen berri ematea. Horretarako, azalduko zaie Emakumeen Kooperatibak zer nahi duen: beren familiei jaten eman.
2. Neska-mutilen elkartasun afektiboa eta ekonomikoa sustatzea, Boli Kostako emakumeekiko.

EDUKIAK

1. Boli Kosta Afrikako herrialdea da, eta han, duela gutxi arte, gerran izan dira.
2. Afrikako herrialde askotan bezala, biztanle guztientzat janaria lortzeko arazoak dituzte. Batzuetan euririk egiten ez duelako, beste batzuetan gerran daudelako eta beren lurretatik ihes egin behar dutelako, beste batzuetan familiako helduak gaixorik daudelako eta sorora lan egitera joan ezin direlako, beste batzuetan dirurik ez dutelako... Beti dute elikatzeko zailtasunen bat.
3. Boli Kosta, hainbat emakume elkartu egin dira, lurra lantzeko, elikagai onak ekoizteko eta beren familiei jaten emateko. Anakardoak ekoiztu nahi dituzte. Oso elikagai gozoa eta osasungarria dira anakardoak.
4. Emakume horiek gure laguntza behar dute makinak erosteko. Makinei esker, errazago egingo dute beren lana.
5. Gure diruari, oroimenari eta otoitzei esker, egunero jaten lagundu ahal diegu familia horiei.

LAN EGITEKO PROPOSAMENA

1. Anakardo batzuk erakutsiko dizkiegu haurrei. Haiekin egingo dugu berba:
  - ✓ Ezagutzen duzu elikagai hau? Probatu duzu inoiz?
2. Anakardoak banatuko ditugu taldeko neska-mutilen artean.
  - ✓ Nolakoa da elikagai hau? Gustatzen zaizue?
3. Taldeari azalduko diogu elikagai hori non ekoizten den.
4. **Anakadoa** PowerPoint dokumentuaren bidez, haurrei azalduko diegu Boli Kostako emakumeek zer-nolako lana egin behar duten beren familiek anakardoak jan ditzaten. Haurrekin hitz egingo dugu:
  - ✓ Nolakoa da emakume horien lana, erraza ala zaila? Asko nekatuko dira, ala gutxi?
  - ✓ Makinarik izango balute, hobeto egingo lukete beren lana? Gehiago ekoiztuko lukete? Janari gehiago lortuko lukete? Hobeto elikatuta egongo lirateke haien familiak? Osasuntsuago biziko lirateke denak?
5. Iker Urangaren eta Jose Antonio Osabaren testigantza entzungo dugu. Boli Kostan izan dira Iker eta Jose Antonio, emakume haiek bisitatzen, eta zehatz-mehatz azalduko digute nola bizi diren eta nola egiten duten lan, eta esku artean zer proiektu duten ere. Haiekin mintzatzeko aukera izango dugu.
6. Haurrekin hitz egingo dugu:
  - ✓ Zer egin dezakegu emakume haiei eta haien familiei laguntzeko?
7. Haurrek gutun bana idatziko diete Boli Kostako emakumeei, Ikerrek eta/edo Jose Antoniok zer-nolako gauzak kontatu dizkien azaltzeko, baita laguntzeko ikasgelan zer egingo dute esateko ere. Marrazki bat ere egin dezakete gutun horretan.
8. Ikasgelak 2-3 marrazki aukera ditzake Kanpainaren blogera bidaltzeko. (procladeyanapay@gmail.com).

3. Jarduera: Inork goserik izan ez dezan

IDATZI GUTUNA BOLI KOSTA-ko EMAKUMEI,
BERAIEI BURUZ IKASI DITUZUN GAUZAK KONTATUZ.

4. Jarduera: Emaiezue zuek jaten

HELBURUAK

1. Kanpaina honetan zehar ikasitakoa eta bizitakoa —bai maila pertsonalean, bai talde-mailan— fedean oinarrituta ospatzea.
2. Jesusengandik gure gauzak elkarbanatzen ikastea.
3. Jainkoari eskerrak ematea, Afrikan premia duten pertsonari laguntzen dieten pertsonengatik, eta Afrikan gosearen eragina duten pertsonengatik otoitz egitea.

EDUKIAK

1. Jesusen inguruan pertsona behartsuak zeuden, gose ziren pertsonak zeuden.
2. Jesusek, berarekin zegoen jendea goseak zegoela ikusita, bihozmina sentitzen zuen, sufritu egiten zuen.
3. Jesusek ahaleginak eta bi egin zituen pertsona horien arazoa konpontzeko. Horretarako, jendea gonbidatu zuen zuena elkarbanatzera.
4. Jesusek nahi du bere lagunak garen pertsona guztiok gure gauzak elkarbanatzea. Horri esker soilik biziko gara den-denok zoriontsu.
5. Batzuetan, gure gauzak elkarbanatzea kosta egiten zaigu, baina egiten dugunean, zoriontsu eta pozik sentitzen gara. Konturatzen gara besteei ematen diegun poza askoz garrantzitsuagoa dela elkarbanatutako gauza baino.

OSPATZEKO PROPOSAMENA

1. Girotea. Kaperaren erdian, GOSEA hitza duen horma-irudi bat jarriko dugu. Hitz horren inguruan, lehorteak, gerra, pobrezia eta abar irudikatzen dituzten irudiak ipiniko ditugu. Horren bidez, Kanpaina honetan aztertu dugun errealitatea adierazi nahi dugu.
Irudien artean sakabanatuta, paper-zerrenda batzuk jarriko ditugu, 2 x 20 cm-koak. Parte hartzen ari diren haurrak adina paper-zerrenda ipini behar dira. Grapagailu bat eramango dugu.
2. Motibazioa. Jesusekin topatzera gatoz kaperara. Eskerrak eman nahi dizkiogu Kanpaina honetan ikasi ditugun gauzengatik (haurrak gonbida ditzakegu zer ikasi duten eta zer ikusi duten gogora ekartzera). Afrikan goseak dauden haurrak gogoratu nahi ditugu, baita haien amak ere, asko sufritzen baitute ezin dituztelako beti seme-alabak elikatu. Jesusek pertsona horiei laguntzeko zer egin dezakegun irakastea nahi dugu, eta haien laguntzeko indarra eta kemena ematea. Halaber, pobreziatik irteteko bideak urratzen ari diren pertsonak ere gogoan izan nahi ditugu; besteak beste Bondukuko emakumeak (Boli Kosta).
3. Hasierako abestia.
4. Jaunaren Hitz: **Mateo 14, 13-21** (*Emaitzue zuek jaten*)
5. Hitzaren oihartzuna. Konpartitu ahal dugu:
  - ✓ Non dago Jesús? Jende asko ala gutxi dago berarekin? Zer gertatzen zaie? Zer proposatzen dute Jesusen ikasleek arazoa konpontzeko? Jesus ondo deritzo? Zer nahi du Jesusek ikasleek egin dezaten? Denontzako janaria dago? Baten bat gosez geratu zen? Soberan geratu zen?
  - ✓ Zer irakasten digu Jesusek?
  - ✓ Zer daukagu guk elkarbanatzeko? Elkarbanatu nahi al dugu? Norekin elkarbanatu dezakegu?
6. Otoitz espontaneoak.
  - ✓ Eskerrak emateko: egunero jaten dugulako, ondo jaten dugunez osasuntsu gaudelako, misiolariengatik,...
  - ✓ Eskerak: elkarbanatzen ikasteko, Afrikako neska-mutilen alde, misiolarien alde,...

Keinua: Ume bakoltzak, bere otoitza egitean, adieratzeko solidarioa izan nahi duela Boli Kostako emakumeekin, sakabanatuta dauden paper zerrenda bat hartzen du, muturrak graparen bidez lotzen ditu kate-maila osatuz. Denon artean, kate-mailak lotuz, solidaritatearen katea osatuko dugu. Kate hau Jesusen Hitz entzun eta gero sortu da. Jesusek solidarioak izatera gonbidatzen gaitu.
7. Gure Aita.
8. Amaierako abestia.
9. Azken bedeinkazioa.

Otoitza egiteko

Eskerrik asko, Jesus

Eskerrik asko, Jesus, lurragatik janariak ematen dizkigulako.
Eskerrik asko, Jesus, euria eta eguzkiagatik.
Eskerrik asko, Jesus, familiarengatik egunero janaria ematen digulako.
Eskerrik asko, Jesus, osasuntsu gaudelako.
Eskerrik asko, Jesus maitasunez zaintzen gaituzulako.

Gosea pairatzen duten umeen alde

Jesus, munduko gu bezalako ume asko gosez hiltzen dira. Beraien amek asko sufritzen dute ez dutelako jateko ematerik. Aitak ahul daudenez ezin dute lan handirik egin. Jesus, irakatsi partekatzen, irakatsi ondo zaintzen ditugun gauzak, irakatsi janaria ondo zaintzen. Jesus, gosea direla eta sufritzen dutenek gure bihotzetan beti aurki dezaten leku bat.

Afrikako amen alde

Jesus, Afrikako amek asko sufritzen dute seme-alabentzat janaririk ez dutelako.
Jesus, Afrikako amek negar egiten dute seme-alabek gosea izaten dutelako.
Jesus, ama horiei langundu nahi diegu.
Jesus, ama horiek zoriontsuak izan daitezela nahi dugu.
Jesus, lagundu partekatzerara.
Jesus, lagundu eskuzabalak izatera.

Misiolarien alde

Eskerrik asko, Jesus, misiolariengatik.
Eskerrik asko, Jesus, behartsuei laguntzen dieten pertsonengatik.
Eskerrik asko, Jesus, janaria partekatzen duten pertsonengatik.
Eskerrik asko, Jesus, pobreen aldeko otoitza egin duten pertsonengatik.
Eskerrik asko, Jesus, zu bezalakoak diren pertsonengatik.

San Francisco, 12A-3º
48003 - BILBAO
mision-bi@terra.es